

and Ukraine made it possible to characterize some special features of multicultural education at Ukrainian Universities. The perspectives of implementation of the positive experience of multicultural education at German Universities into the Ukrainian system of Higher Education are provided. The main conditions for multicultural education rise in Germany in general, and at the Universities in particular, are described. In the paper, such basic terms as «multicultural education», «multicultural training» and «multi culture» are defined. The main conditions for multicultural education rise in Germany in general, and at the Universities in particular, are described. The development of multicultural university education in Germany is influenced by the state and social organizations, pedagogical alliances and committees.

The historical development of foundation of multicultural education in Germany during the time of separation is traced in the thesis. It has been stated that the multi culture in FRG laid ground for the development of multicultural education in contemporary Germany. Some special features of the development of multicultural education at German Universities are described. The techniques of implementing the Bologna Declaration in the multicultural space of Germany universities are analyzed.

The peculiarities of multicultural education of pedagogical faculties' students in the system of university education of the Germany have been analyzed. Content, forms and methods of student preparation to work in diverse environment have been considered, as well as the development of multicultural competence of students has been covered.

Key words: internationalization of higher education, adaptation, act settler, policultural education, integration, progress, multiculturalism, multilingualism, university.

Одержано редакцією 22.03.2016
Прийнято до публікації 25.03.2016

УДК: 374.14

РУДЕНКО Іванна Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
e-mail: ivannarudenko@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню загальних тенденцій, притаманних системі підвищення кваліфікації вчителів, зосереджено увагу на динаміці освіти дорослих, у процесі якої слід зважати на особливості андрагогічного підходу, ґрунтованого на знаннях про дорослу людину, її вікові особливості, освітні й життєві потреби, досвід, здібності та можливості. У статті проаналізовані моделі професійної перепідготовки педагога в системі післядипломної педагогічної освіти на основі андрагогічного підходу. Висвітлені форми неперервної освіти та основні андрагогічні принципи навчання у системі післядипломної педагогічної освіти. Виявлено, що специфіка навчання вже сформованих спеціалістів виражається чітко усвідомленою потребою в неперервному професійному розвитку та зростанні. У статті розглянуто сутність неперервного процесу навчання, який є основою системи підвищення кваліфікації працівників освіти, проаналізовано особливості організації процесу навчання уже сформованих спеціалістів, умови успішного досягнення усіх запланованих цілей у ході процесу підвищення їх кваліфікації.

Ключові слова: андрагогіка, андрагогічний підхід, неперервна освіта, навчання дорослих, дорослий, процес навчання, педагог, підвищення кваліфікації, післядипломна педагогічна освіта, професійний розвиток.

Постановка проблеми. Нині в системі підготовки вчителів триває активний пошук нових організаційних форм, коригування змісту процесу навчання для покращення якості підготовки спеціалістів. Пильна увага вчених зосереджена на дослідженні якісної організації навчального процесу підготовки педагогічних кадрів для шкіл.

Аналіз останніх публікацій. Специфіка освіти дорослих з'ясована в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників (М. Буренко [1], Л. Вовк [2], С. Гончаренко [5], Т. Десятков [6], Ю. Кулюткін [7], Н. Лейтес [8], Л. Ніколенко [9] та ін.).

Мета статті – на основі дослідження системи післядипломної освіти педагогів виокремити особливості, що притаманні процесу навчання дорослих.

Виклад основного матеріалу. Гармонія зростання вчителя суттєвою мірою пов'язана з розвитком його творчих можливостей, тому в контексті з'ясування сутності неперервного процесу навчання під час підвищення кваліфікації педагогічних кадрів варто характеризувати андрагогічні компоненти роботи з дорослими. У змісті і структурі андрагогічного підходу передбачено завдання, що відображають сутність діяльності, принципів, форм та методів організації професійної перепідготовки, умови їх якісного застосування (зважаючи на індивідуальні особливості, взаємодію викладача й того, хто навчається, самостійне навчання, спільну діяльність, життєвий і професійний досвід педагога, розвиток освітніх потреб тощо).

Аналізоване поняття походить від запозиченого терміна «андрагогіка», що означає теорію навчання дорослих. Сутність андрагогічного підходу виявляється в тому, що суб'єкт навчання самостійно усвідомлює свої потреби, які можуть бути реалізовані у сфері навчання, а також демонструє активну діяльність, спрямовану на задоволення власних потреб [1].

Вивчаючи загальні підходи до освіти дорослих, удосконалення професійної підготовки педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти на основі андрагогіки, В. Буренко зауважує, що компонентами моделі професійної перепідготовки вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти на основі андрагогічного підходу є вимоги до діяльності, методи і принципи навчання дорослої людини. Запропонована дослідником модель містить такі компоненти: 1) методи навчання (групові, ігрові, рефлексивні, комбіновані, інтегровані, проблемно-пошукові); 2) мотивація навчання (досвід учителя, індивідуальні можливості, індивідуальні стилі навчання, активні форми роботи з розвитку професійних умінь, роль викладача у створенні оптимальних умов для професійної перепідготовки вчителя гуманітарного профілю); 3) принципи навчання дорослих (самостійне навчання, спільна діяльність, урахування досвіду, індивідуалізація, системність, контекстність, актуалізація, еkleктичність, самосвідомість); 4) принципи педагогічної творчості викладача (суб'єктивність, діагностика, оптимальність, взаємозалежність) [1].

За висловом З. Возгової, основна мета андрагогічної моделі навчання – створення системи неперервного підвищення кваліфікації, що має бути спрямована на керування професійним розвитком і саморозвитком педагога протягом усього професійного шляху. Для активізації цього плану окреслено такі завдання: 1) підвищення професіоналізму викладача та його академічної мобільності в ході неперервного підвищення кваліфікації; 2) зміст і власне процес підвищення кваліфікації повинні бути оновленими на основі пріоритетних напрямів розвитку науки, техніки й технології; 3) освітня система підвищення кваліфікації має швидко реагувати на потреби стосовно підготовки компетентного й конкурентоспроможного викладача [3].

С. Вершловський характеризує андрагогічно компетентного викладача як організатора навчання дорослих, який уміло поєднує в професійній діяльності різні ролі, демонструє психотерапевтичну підготовку, що сприяє відновленню мотивації до освітньої діяльності; володіє змістом андрагогічної та професійної діяльності тих, хто навчається; досконало оперує методологією андрагогічного супроводу процесу самоосвіти дорослих [10, с. 9].

Л. Ніколенко зазначає, що зміст та організаційна структура навчання в системі післядипломної освіти мають низку особливостей. Інформація, яку подають у ході навчання в системі підвищення кваліфікації, повинна бути структурованою, пропонувати нові знання, легко поєднуватися з наявними відомостями у свідомості дорослої людини. Структура заняття передбачає кілька етапів: аналіз соціально-педагогічного досвіду дорослих учнів; розроблення освітніх програм; організація диференційованого навчання різних груп дорослих учнів; контрольно-аналітичний період.

Для успішної побудови процесу навчання педагога зважають на психологічні знання про те, що пізнавальні процеси розвиваються протягом усього етапу зрілості, навіть у період старіння. Цікавим є той факт, що різні види пам'яті в дорослих змінюються неоднаково. Словесно-логічна й образна пам'ять не зазнає модифікацій упродовж усього періоду зрілості, однак здатність запам'ятовувати слова помітно послаблюється в 33 роки, подальша тенденція до погіршення виявляється в 40–45 років. Механічна пам'ять знижується в 36 років, потім нерівномірно погіршується до 50 років. Процес довільного запам'ятовування словесного матеріалу в дорослих поступово згасає, а з 50 років настає незмінна стабільність із несуттєвими коливаннями. Пам'ять дорослої людини залежить ще й від особистості, її інтересів і потреб, які спонукають до постійної пізнавальної діяльності. На рівень накопичення людиною інформації безпосередньо впливає ступінь натренованості пам'яті в процесі освіти.

Процес навчання дорослих зорієнтований на життєву перспективу й усвідомлення свого потенціалу дорослими, сприяє якісним змінам, що дає людині змогу по-новому подивитися на себе та навколишній світ. Андрагогічний підхід до навчання дорослих у системі післядипломної освіти ґрунтований на знаннях про дорослу людину, зважає на її вікові особливості, освітні й життєві потреби, досвід, здібності та можливості [9].

Згідно з міркуваннями О. Гладкової, дорослі, на відміну від дітей, більш критично оцінюють себе та свої взаємини з педагогом. Дорослій людині притаманна роль суб'єкта, а не об'єкта в процесі навчання. Посутню роль у процесі навчання відіграють партнерські взаємини слухачів курсів і викладачів, оскільки лише за умови налагодженої співпраці обох сторін можна очікувати на отримання потрібного результату.

Плануючи організацію навчального процесу з вчителями в системі підвищення кваліфікації, потрібно правильно оцінювати результати цієї співпраці разом із суб'єктами взаємодії. Із віком учителі стають усе більше й більше переконані в тому, що вони не можуть допустити помилки, це хибне переконання часто стає на заваді ефективній діяльності під час семінару з підвищення кваліфікації [4, с. 55–57].

Висновки. Отже, доведено, що навчання дорослих суттєво відрізняється від навчання дітей чітко усвідомленою потребою в неперервному професійному розвитку й зростанні. Процес навчання спеціаліста-практика ніколи не закінчується. Суб'єкт, який бере участь у навчальному процесі, має чітко поставлену мету, усвідомлює залежність успішного її досягнення від навчання, тобто від неперервного процесу підвищення кваліфікації.

Список використаної літератури

1. Буренко В. М. Роль викладача у створенні сприятливих умов для навчання дорослих / В. М. Буренко // Теоретичні питання освіти та виховання : зб. наук. праць. – К. : КНЛУ, 2001. – № 17. – С. 179–181.
2. Вовк Л. Генезис пріоритетних тенденцій освіти дорослих в Україні. II пол. XIX – 30-ті рр. XX ст. : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Вовк Людмила Петрівна; Український держ. педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 1996. – 411 с.
3. Возгова З. В. Принципы непрерывного повышения квалификации научно-педагогических работников [Электронный ресурс] / З. В. Возгова // Современные проблемы науки и образования. – 2011. – № 3. – Режим доступа : <http://www.science-education.ru/97-4661>.
4. Гладкова О. С. Развитие системы повышения квалификации педагогических кадров в современной Германии в контексте непрерывного образования : дисс. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Гладкова Ольга Сергеевна ; Чувашский гос. пед. ун-т имени И. Я. Яковлева. – Чебоксары, 2009. – 220 с.
5. Гончаренко С. У. Дидактичні аспекти освіти дорослих / С. У. Гончаренко // Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. пр. : [в 5 т.] / НАПН України. – К. : Пед. думка, 2012. – Т. 4: Професійна освіта і освіта дорослих. – С. 408–414. – (До 20-річчя НАПН України).
6. Десятов Т. Тенденції розвитку освіти дорослих: європейський досвід / Т. Десятов // Розвиток педагогічних наук в Україні і Польщі на початку XXI століття : зб. наук. пр. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Ком. пед. наук Польської академії наук. – Черкаси : вид. Чабаненко Ю. А., 2011. – С. 184–189.
7. Кулюткин Ю. Н. Психология обучения взрослых / Ю. Н. Кулюткин. – М. : Просвещение, 1985. – 128 с.
8. Лейтес Н. С. Возрастные предпосылки умственных способностей / Н. С. Лейтес // Советская педагогика. – 1974. – № 1. – С. 97–107.
9. Ніколенко Л. Т. Андрагогічний підхід до навчання педагогів у системі післядипломної освіти / Л. Т. Ніколенко // Стан і перспективи апробації шкільної навчальної літератури : матеріали Всеукр. наук.-

метод. конф. (Кіровоград, 28–29 жовт. 2009 р.) / МОН, АПН України [та ін.]. – Кіровоград : КОІППО ім. В. Сухомлинського, 2009. – С. 284–287.

10. Образование взрослых: опыт и проблемы / под ред. С. Вершловского. – СПб. : Знание, 2002. – 165 с.

References

1. Burenko V. V. (2001) The role of the teacher in creating favorable conditions for adult learning (*Theoretical questions of education and training*), 17, 179–181 (in Ukr.)
2. Vovk L. (1996) Genesis priority trends of adult education in Ukraine. Second floor. XIX - 30-ies. XX century, 411 (in Ukr.)
3. Vozgova Z. V. (2011) The principles of continuous training of scientific and pedagogical workers (*Modern problems of science and education № 3*) Retrieved from <http://www.science-education.ru/97-4661>.
4. Gladkova O. S. (2009) Development of training teachers in modern Germany in the context of lifelong education, 220 (in Russ.)
5. Goncharenko S. U. (2012) Didactic aspects of adult education (*Vocational education and adult education*), 4, 408–414 (in Ukr.)
6. Desatov T. (2011) Trends in adult education: European experience (*Development of Pedagogical Sciences of Ukraine and Poland in the beginning of XXI century*), 184–189 (in Ukr.)
7. Kulutkin U. M. (1985) Psychology of learning Adults (Education), 128 (in Russ.)
8. Leites N. S. (1974) Age background mental abilities (*Soviet pedagogy*), 1, 97–107 (in Russ.)
9. Nikolenko L. T. (2009) Andragogical approach to training teachers in post-graduate education (*State and prospects of testing school textbooks*), 284–287 (in Ukr.)
10. Adult Education: experience and problems (2002) (*Knowledge*), 165 (in Russ.)

RUDENKO Ivanna Anatoliivna, Ph.D., lecturer in foreign languages

Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy

e-mail: ivannarudenko@mail.ru

FEATURES OF ADULTS OF EDUCATIONAL SYSTEM TRAINING TEACHERS

Summary. Society needs to constantly update professional knowledge of experts, in particular teachers. So the problem contributes to the active development of studies of adult education. In the article are presented the results of research of the features of adult learning in the training of teaching staff have been generalized, of the analysis of the process of organization of postgraduate education. The article is enlighten the research of educational continuing studying which lies in the basis of the system of qualification uprising of educational specialists, the article is enlighten particulars of educational process of specialists which are the mortgage of success in qualification uprising. The publication presents the main provisions andragogy as a science of learning and adult education, its role in the system of continuing professional education. Research is devoted to the problem of organization of professional development of teachers. The importance of professional development in the whole educational process and in the system of improvement of professional skill. Defined features of professional development of teachers in the system of continuous pedagogical education. Determine the principles on which to build the learning process specialists, as well as methods should be used in adult education. Identify ways to ensure that adult education were based on these features. The process of organizing adult learning takes place according to the needs, motivations and professional problems faced by teachers in practice

The andragogical approach of lifelong adult education is analyzed in the article. There are showed the forms of lifelong education and the main andragogical principles of learning in the system of the postgraduate teacher's education. The article analyses the methods of continuous education and the models of its realization. To the author's mind the continuous professional education makes possible to satisfy the new needs of society, social groups and persons. There is given the interpretation of definition of "andragogy" on the basis of systematical approach to the study, analysis and generalization of pedagogical facts. The article underlines urgency of andragogical approach that lies in the basis of teaching of adults, including teachers, views its principles and characteristics. The author notes that education teachers – a specific area of adult education as subjects of study are people who have the ability to teach others. The attention is paid to forms and methods of andragogical approach realization in the system of postgraduate pedagogical education.

Key words: andragogy, andragogical approach, lifelong education, adult education, adult, aducational process, teacher, teacher, qualification uprising, postgraduate teacher's education, professional development.

Одержано редакцією 22.03.2016
Прийнято до публікації 25.03.2016